

LgV20 Jazyky Střední Asie,
Sibiře a Dálného Východu
(Turkické jazyky)

Mgr. Matyáš Foltýn

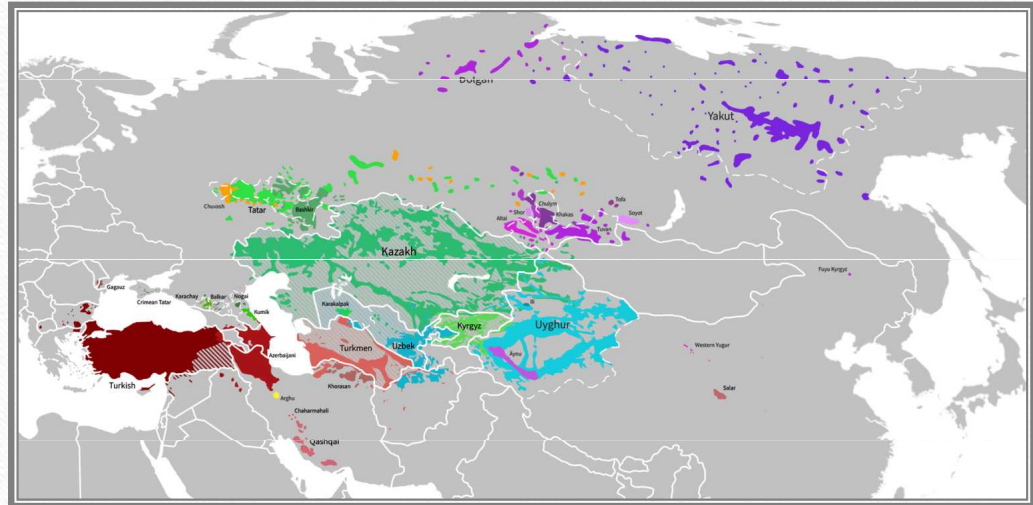
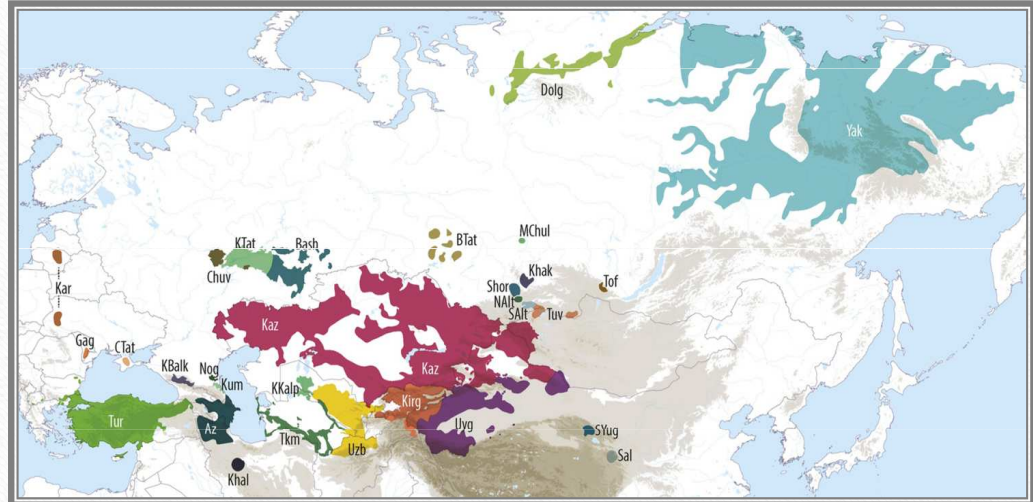
Turkické jazyky

- 30-35 jazyků, z toho ~23 dnes
- 3 písma
  - чѣлхе / тел / тил / тыл / дыл / тіл
  - dil / til / til'
  - تئل
- ~200 milionů mluvčích
- status
  - úřední jazyk (6+3)
  - menšinový jazyk (~20)

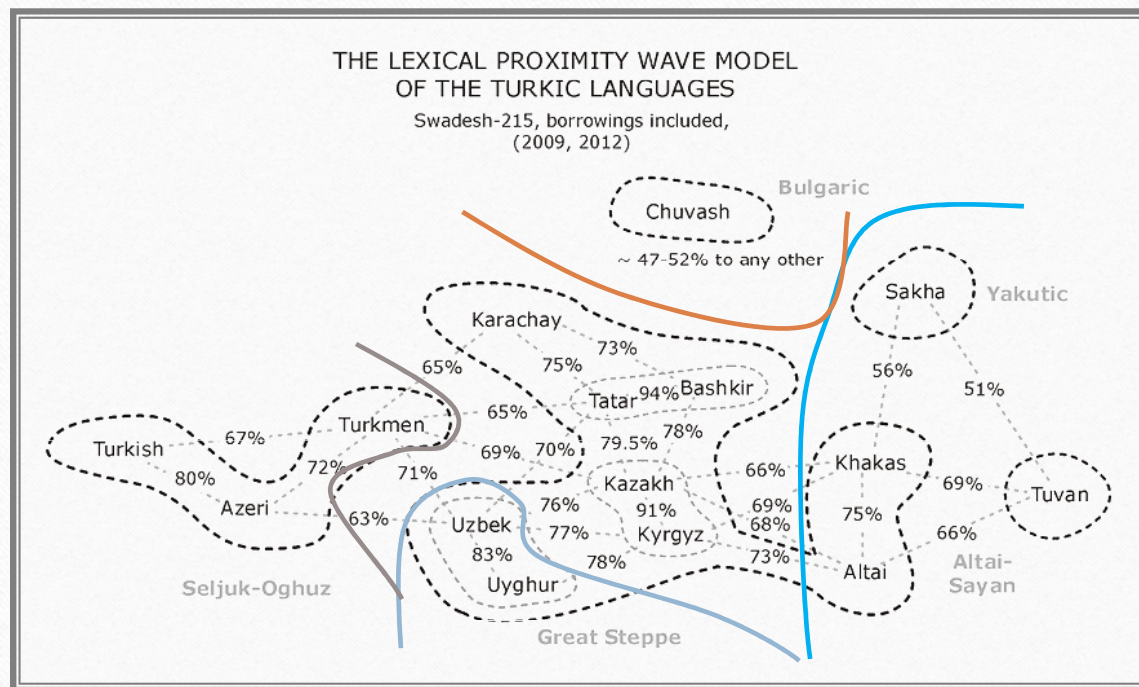
Geografická distribuce

- pobřeží Černého moře
- Střední Asie
- Sibiř

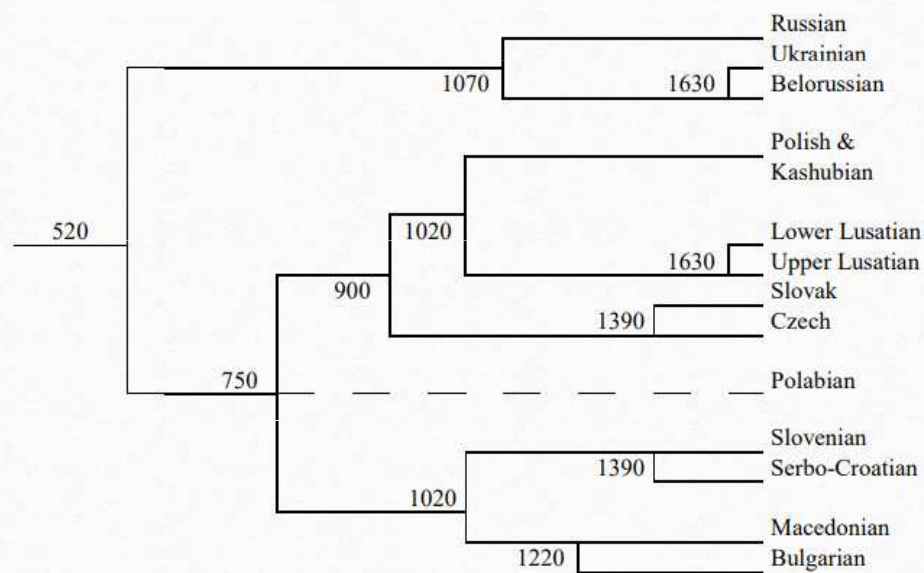

Vzájemná srozumitelnost

- dotazníky
- rozhovory
- lingvisticky měřená jazyková podobnost
  - lexikostatistika
    - Swadesh list →
    - glottochronologie

Ukážka glottochronologie na slovanských jazycích

RU: *Все люди рождаются свободными и равными в своем достоинстве и правах.*
 UA: *Всі люди народжуються вільними і рівними у своїй гідності та правах.*
 BE: *Усе людзі нараджаюцца свабоднымі і роўнымі ў сваёй годнасці і правах.*

PL: *Wszyscy ludzie rodzą się wolni i równi w swojej godności i prawach.*
 CSB: *Wszëtczi lëdze rodzą sã wòlny ë równy w swòjji czëstnoce ë swòjich prawach.*

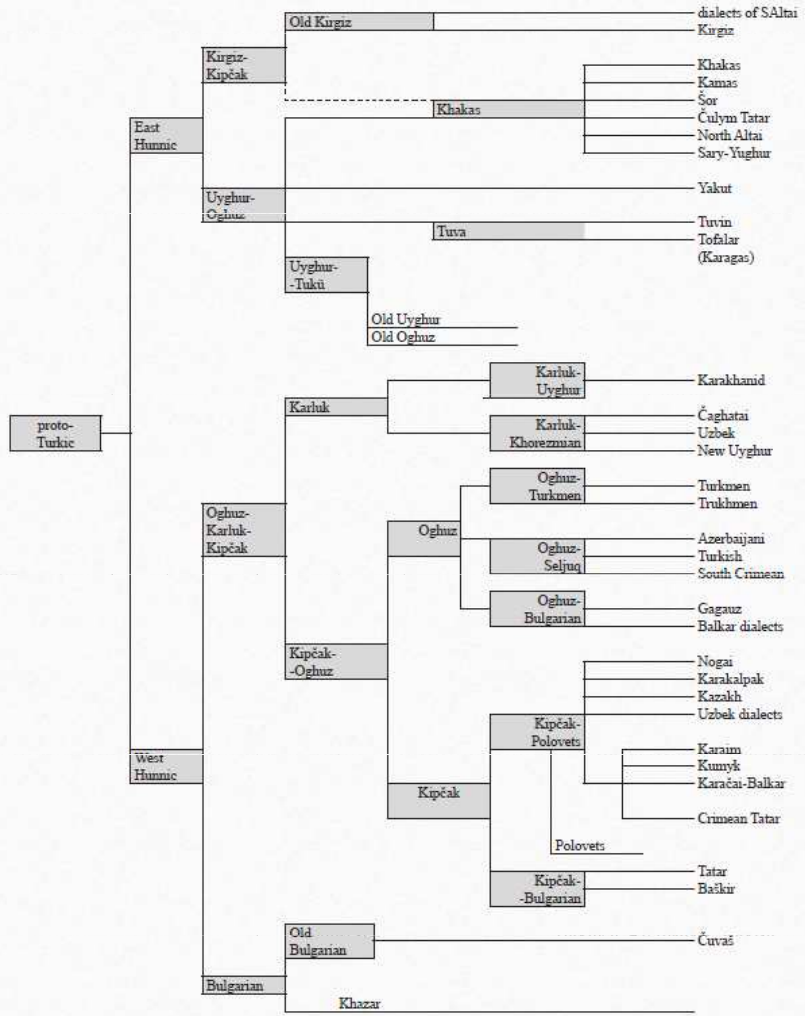
HSB: *Wšitcy čłowjekjo su wot naroda swobodni a su jenacy po dostojnosći a prawach.*
 DSB: *Wšykne luže su lichotne rožone a jadnake po dostojnosći a pšawach.*
 SK: *Všetci ľudia sa rodia slobodní a sebe rovní, čo sa týka ich dostôjnosti a práv.*
 CZ: *Všichni lidé se rodí svobodní a sobě rovní co do důstojnosti a práv.*

POX: *Wisí ljûdi rudą sa wilni ún sibe likeni cu du dustujnosti ún sujych prow.*

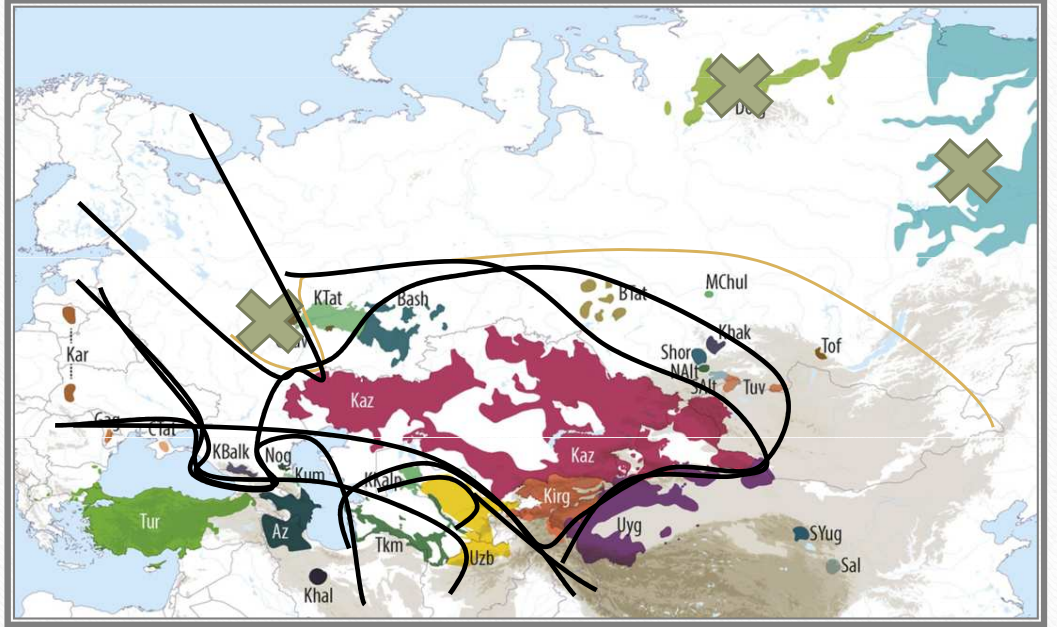
SL: *Vsi ljudje se rodijo svobodni in imajo enako dostojanstvo in enake pravice.*
 SR: *Сва људска бића рађају се слободна и једнака у достојанству и правима.*
 HR: *Sva ljudska bića rađaju se slobodna i jednaka u dostojanstvu i pravima.*

MK: *Сите човечки суштества се раѓаат слободни и еднакви по достоинство и права.*
 BG: *Всички хора се раждат свободни и равни по достоинство и права.*

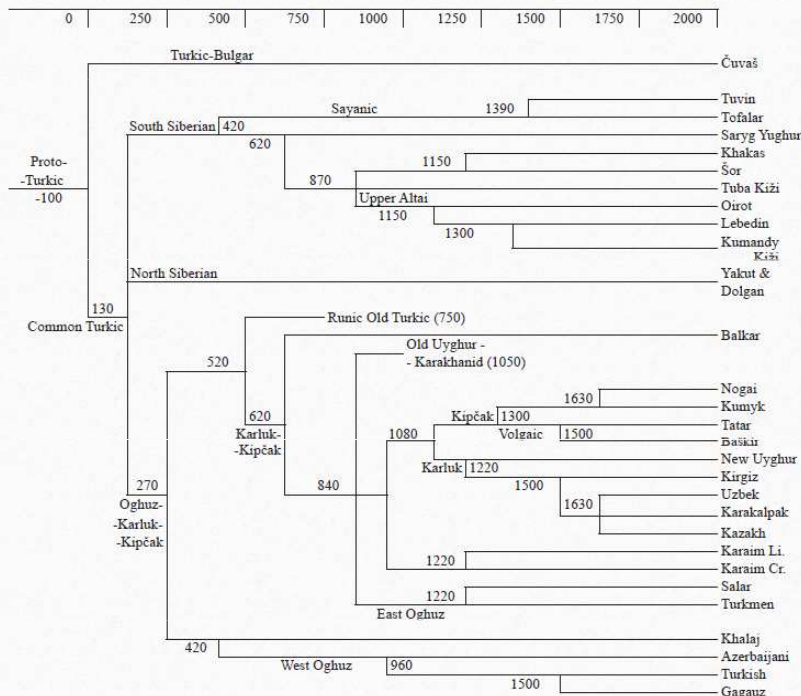
before 5 cent. CE   5–10 cent. CE   10–15 cent. CE   15–19 cent. CE

záční modely

Glottochronologie

CV: *Сынсем пурте хайсен тивѣспѣхѣне, тивѣспѣхѣне ирѣклѣ те пѣр тан суралаççѣ. (?)*

TYV: *Бугу кижилер хостуг база мезүзү болгаш эргелери дең кылдыр төрүттүнер.*

KYJ: *Полған на кизи пос паза тиң төрпиче паза тиң постың синин пилингенин паза төрелериниңде полча.*

CJS: *Парчын кижи, по чарыққа туғчадып, тең, пош туғча.*

SAH: *Дьон барыта бэйз суолтатыгар уонна быраабыгар тэн буолан төрүүлэр.*

KRC: *Бютёу адамла эркин болуб эмда сыйлары бла хакълары тенг болуб тууадыла.*

NOG: *Барлыкъ кишилер азад ве айны хакълар ман тивгъанлар.*

TT: *Барлыкъ кешелер дѣ азат хем үз абруйлары хем хокуклары ягыннан тиң бупып туулар.*

BA: *Барлыкъ кешелер ирекле, дѣрѣжелѣре хем хокуктары тигеç булып туулар.*

UG: *ھەممە ئادەم زاندىنلا ئەركىن، ئىززەت-ھۆرمەت ۋە ھوقۇقتا بابباراۋەر بولۇپ تۇغۇلغان.*

KY: *Бардык адамдар өз беделинде жана укуктарында эркин жана тең укуктуу болуп жаралат.*

UZ: *Barça odamlar erkin, qadr-qimmat va huquqlarda teng bólib tugʻiladilar.*

KAA: *Хәмме адамлар өз қәдир-қымбаты және хуқықларында еркин хәм тең болып тууылады.*

KK: *Барлық адамдар тумысынан азат және қадір-қасиеті мен құқықтары тең болып дүниеге келеді.*

SLR: *Heme kishler hür der, haysiyet ma haklarde adil der, mantik ma vicdan var, kardeshlikden davraneshge.*

TK: *Hemme adamlar öz mertebesi we hukuklary boýunça deň ýagdaýda dünýä inyärler.*

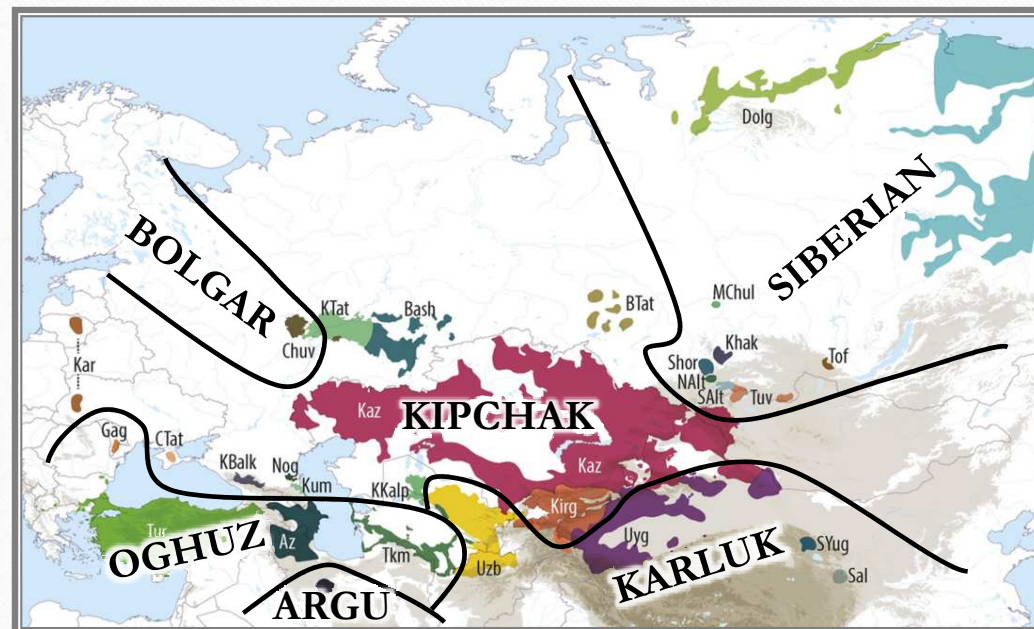
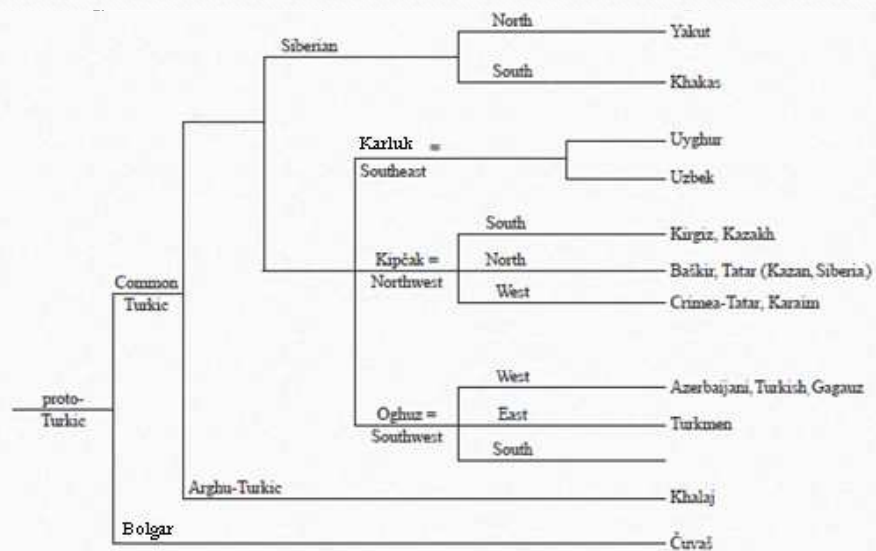
AZ: *Bütün insanlar ləyaqət və üquqlarına görə azad bərabər doğulurlar.*

TR: *Bütün insanlar hür, haysiyet ve haklar bakımından eşit doğarlar.*

GAG: *Insannar hepsi duuêrlar sebest hem birtakim kendi kiyemetindâ hem haklarında.*

Námi sledovaný klasifikační model

Lars Johanson (1998)

Vlastnosti turkických jazyků

- vokalická harmonie (+ asimilace konsonantů)
- aglutinace
- posesivní sufixy
- 2 gramatická čísla, zpravidla 6 pádů
- absence členů*
- absence gramatického rodu
- PRO-drop
- SOV slovosled